

JAKUB DEML

KORESPONDENCE

*I tento list považujte
za neúplný*

Dopisy Jakuba Demla přáteli
Matěji Fenclovi

dauphin 2010/2011

MATĚJ FENCL

(19. 2. 1877 Bílov – 6. 1. 1949 Uhřetěves)

Katolický kněz a překladatel.

Po složení maturity na reálném gymnáziu v Příbrami nastoupil na podzim 1898 v Praze na českou Teologickou fakultu Karlo-Ferdinandovy univerzity. V roce 1902 byl v Chrámu sv. Víta vysvěcen na kněze a vstoupil do duchovní služby. Po prvních kaplanských působištích v severozápadních a západních Čechách přišel v roce 1907 do Uhřetěvsi u Prahy, kde vykonával duchovní správu až do své smrti v roce 1949. Dlouhá léta byl pouze kaplanem, až v roce 1940 se po úmrtí svého předchůdce stal uhřetěveským děkanem. Řada pochval, které mu v průběhu let udělili jeho nadřízení, svědčí o tom, že svou službu konal zodpovědně a pečlivě.

V prvních letech kaplanské služby navázal Matěj Fencel kontakty s Josefem Florianem a jeho staroříšským vydavatelstvím, seznámil se s Jakubem Demlem a stal se jeho „korespondenčním“ přítelem. Díky tomu zesílil Fenclův zájem o literaturu a začala jeho překladatelská spolupráce s Florianovou ediční řadou Studium. Jakub Deml a Josef Florian jej také nasměrovali k jeho životnímu úkolu – překladu díla německé mystičky Anny Kateřiny Emmerichové, jemuž se pak věnoval přes dvacet let.

Matěj Fencel

JAKUB DEML

(20. 8. 1878 Tasov – 10. 2. 1961 Třebíč)

Básník a katolický kněz.

Autor zhruba stovky knih, z nichž mnohé patří k základním dílům moderní české literatury. Kromě snových próz *Hrad Smrti* (1912) a *Tanec Smrti* (1914) jsou to například lyrické apostrofy květin *Moji přátelé* (1913), knihy *Mé svědectví o Otokaru Březinovi* (1931) a *Zapomenuté světlo* (1934) či šestadvacet svazků básnického dokumentu *Šlěpěje* (1917–1941). Jedinečným rysem Demlova psaní je vzájemné propojení knih, z nichž postupně vzniká živý a dramatický celek.

Po absolvování brněnského bohosloveckého semináře byl Jakub Deml v roce 1902 vysvěcen na kněze. V duchovní správě působil velmi krátce a pro konflikty s brněnskou konzistoří byl už v roce 1911 dočasně zbaven kněžských povinností a penzionován. Krátce před první světovou válkou nesměl kvůli údajně pohoršlivému životu pobývat na venkově a vrátil se tam až po krátkém intermezzu v Praze. V roce 1922 si postavil dům v rodném Tasově, kde žil až do smrti. Mýtus svého tasovského původu ztvárnil mj. v rodové kronice *Mohyla* (1926, podstatně rozšířeno 1948).

V období, do něhož spadají dopisy shrnuté v této knize, byl Jakub Deml oddaným spolupracovníkem Josefa Floriana. Společně vydávali edici *Studium*, v níž vyšla i Demlova kniha kázání *Homilie* (1907) a básnická prvotina *Notantur Lumina* (1907). V korespondenci s Matějem Fenclem lze rovněž vystopovat motivy próz-snů z *Tance Smrti*. Jeden z dopisů tomuto adresátovi tvoří stěžejní část knihy *Rosnička* (1912), několik dalších básník zařadil do deníkové knihy *Pro budoucí poutníky a poutnice* (1913) a knihy dopisů *Do lepších dob* (1927). Sám Matěj Fencl se jako postava v Demlově díle téměř nevyskytuje – kromě několika pasáží ve *Šlěpějích* z počátku třicátých let.

Jakub Deml

JAKUB DEML

KORRESPONDENCE

Kaplan
P. Matěj Jemel
Uhlirův
104 00

*I tento list považujte
za neúplný*

Dopisy Jakuba Demla
příteli Matěji Fenclovi

dauphin 2010/2011

Tato kniha vychází za laskavého přispění Ministerstva kultury České republiky a Nadace Český literární fond.

Edice byla připravena v semináři, který se zabývá rukopisnou korespondencí Jakuba Demla, v Ústavu české literatury a literární vědy FF UK v Praze.

© Jakub Deml - dědicové, 2011

Editor © Šárka Kořínková, 2011

Notes © Šárka Kořínková, 2011

Preface © Daniela Iwashita, 2011

Illustration © Pavel Reisenauer, 2011

Cover © Miloslav Moucha, 2011

Layout © Radka Konvičková, 2011

© Dauphin, 2011

ISBN 978-80-7272-249-5

ISBN 978-80-7272-333-1 e-pub

ISBN 978-80-7272-334-8 pdf

Nic jiného než tajemství

V edici Korespondence Jakuba Demla přicházejí poslední na řadu jako první. Kněz a překladatel Matěj Fencel je postavou v Demlově díle snad ještě skrytější než Josef Ševčík, jemuž byl věnován úvodní svazek *Carissime, kde se touláte?*. Oba soubory pocházejí přibližně z téže doby, kdy Jakub Deml procházel těžkými zkouškami jako kněz, začínající básník i hlavní spolupracovník edice Studium Josefa Floriana.

Na otázku „Komu sloužit?“ zde pisatel odpovídá jasně: „Věřím v Boha Otce Všemohoucího... život věčný, amen!“ V té době je mu třicet let, roste jeho vnitřní jistota a svoboda, jimiž dokáže povzbudit a nakazit i vzdáleného Matěje Fencla: „V celém křesťanském Krédu není ani jediného slova, které by neřvalo jako král pouště, že jsme slavní.“ Tato sláva a jistota jdou v Demlově případě ruku v ruce se ztrátou společenské cti a materiálního zajištění. V podobných situacích se osvědčují přátelé.

Jak ukazuje dvanáct listů od Matěje Fencla, byl i tento adresát pro Jakuba Demla partnerem, tím, komu se lze vyznat z lásky a bolesti. Josef Ševčík mu odpovídal jako dobrotivý otec, Matěj Fencel, ač o rok starší, se ho spíše ptal jako mladší bratr, hledal u něj oporu v uměleckých i životních otázkách. A Jakub Deml ho často oslovoval „bratře“.

V dopisech Matěji Fenclovi se ve variacích vrací věta, která dala knize název: *I tento list považujte za neúplný*. Nevyjadřuje pouze fakt, že tato korespondence – ač rozsahem dvojnásobná než předešlá – bezpochyby není celá. Sám Jakub Deml v ní často zdůrazňuje nedořečenost jakožto nezbytnost: „neboť jakmile dopisy dvou lidí začaly být *úplné*, přestalo mezi nimi přátelství.“

Zatímco první kniha Korespondence vznikala jako cestopis a její uspořádání sledovalo místa Demlových pobytů v letech 1904–1911, geneze svazku *I tento list považujte za neúplný* se podobala spíše detektivce. Stopy Matěje Fencla jsou totiž v Demlově rozsáhlém díle takřka mizivé a většinou pocházejí z mnohem pozdější doby než dochovaná korespondence. Fencelův vlastní životní osud musela pořadatelka knihy Šárka Kořínková rekonstruovat z archivních dokumentů. A konečně nebylo snadné určit, které dopisy Matěji

Fenclovi vlastně patří: některé, jež se nedochovaly v rukopisech, Jakub Deml otiskl bez udání adresátova jména, jiné zase známe v rukopisech a v archivech byly přiřazeny k Fenclovým, ale různé indicie vzbuzovaly pochybnosti o totožnosti adresáta.

Editorka postupně objevovala neznámá fakta i prameny, ale také meze tohoto druhu poznání. V první verzi edice, kterou zpracovala jako diplomovou práci, svou skepsi vyjádřila mottem převzatým z dopisu Jakuba Demla Jindřichu Skopcovi z roku 1929:

„... ty mé staré listy mi, prosím, pošlete: ne snad proto, že bych se bál o svou kůži po smrti, ale že je mi hnusná představa, jak se pitomí učitelé literární historie z každého mého papírku živí...“

Skutečně, ne jeden papírek z archivu doplňuje historickou mozaiku, ale s rostoucími znalostmi přibývá i bílých míst. Nevíme, kde je většina Fenclových dopisů Demlovi, neznáme Demlovy listy Fenclovi po roce 1912, nedozvíme se už, o čem spolu mluvili „tváří v tvář“.

Ale především: nad těmito listy si znovu uvědomujeme, jak důležitá je pro výpověď a styl Jakuba Demla právě zámlka, náznak, obraz, gesto, vtíp, které žádají porozumění, nikoliv luštění či vysvětlení. Smyslem není hádanka: „*Tajemství* jest mou metou,“ píše Jakub Deml Matěji Fenclovi – a v dopisech obou dvou zní toto slovo v rozmanitých spojeních: „Tajemství skryté vzájemnosti a souvislosti a *rovnováhy* mezi dušemi“ (Deml), „tajemství Obětí“ (Fenc), „tajemství veselosti v žebrotě“ (Deml), „slast zastřených tajemství“ (Fenc), „tajemství stylu“ (Deml), „ó tajemství na tajemství!“ (Deml).

Demlovy dopisy Matěji Fenclovi jsou podobně jako jeho básnické dílo plné reálií, jmen, faktů, hmatatelných věcí. Vyzývají skutečnost a pravdu, a přitom stále připomínají jejich skrytost: „*Tajemství*, jež jedině sytí a těší člověka, tajemství, které se chvěje a marně vyjadřuje na všech věcech – nic jiného než *Tajemství* hodno jest lidského slova, a nic jiného nemělo by se mluvit! Vše ostatní jest literatura, ale nepotěší duši člověka! (...) Jsme-li *dobré vůle*, tj. jsme-li dosti *pokorní*, nebojme se, že se tajemství nedostaví...“

Jakub Deml učí adresáta svých listů – i jejich dnešní čtenáře – číst život a slova otevřeně. Například z dopisů této knihy můžeme těžit poznatky o zašlých dobách. Je to zdroj bohatý, původní, avšak omezený. Nevyčerpatelným se stává, hledáme-li potěšení.

D. I.

Neznámý adresát Matěj Fencel

Příteli!

Řekl jsem Vám, že svého dopisu neukončuji. Druhého dne čekala mne celodenní cesta, takže můj čas a poněkud již večerní únava nedovolily mně, abych jistě myšlenky opatřil větší zásobou oleje a světla, jak toho vyžaduje obyčejně noc naší tělesné vzdálenosti. Pokud slabost má stačí a jak to dovede má hluboce zamyšlená Láska k Vám, drahý bratře, pokusím se o to dnes, neohlížeje se na pravidla řečnická, logiku rozumu a ostatní toho druhu věci světské.

(Jakub Deml, Rosnička)

Těmito větami začíná dlouhý a vřelý list, který Jakub Deml otiskl ve své první deníkové knize *Rosnička* (1912). Ačkoliv dopis tvoří stěžejní pasáž celé knihy, v očích čtenářů nemá konkrétního adresáta s určitým jménem. Přitom právě *Rosnička* je první deníková kniha Jakuba Demla, v níž kromě záznamů, úředních dokumentů a vlastní korespondence uvádí řadu jmen odesílateľů a adresátů - a to i těch „nejposlednějších“ či „nejzapomenu-tějších“. Skutečný příjemce ústředního dopisu knihy nicméně zůstal neznámým, ačkoliv drahým přítelem.

Z celého rozsáhlého dopisu přibližují totožnost adresáta kromě oslovení „příteli“ či „drahý bratře“ jen dvě věty:

Vy však, příteli, máte nejlepší vlastnosti k tomu, abyste se stal: knězem. (...) A nyní Vám mohu říci, že to nikterak nebyl důvod literární, pro nějž jsem Vás vybízel k překladu blahoslavené Kateřiny Emmerichovy...

Do okruhu Demlových přátel patřilo kolem roku 1908, kdy byl list napsán, mnoho kněží, ale pouze jediného vyzýval k překladům z díla Anny Kateřiny Emmerichové a pouze jediný tuto vyzvu přijal. Byl to Matěj Fencl.

Tento méně známý adresát dopisů Jakuba Demla byl důležitou součástí básnickova světa hlavně v letech 1905 až 1912. Svědčí o tom jeden z nejrozsáhlejších souborů básnickovy korespondence z té doby. I zde o pisateli listů platí, že se „svých přátel nebo přesněji řečeno osob, které s ním vejdou ve styk a s porozuměním mu naslouchají, zmocňuje s prudkou naléhavostí a zpovídá se s udivující upřímností a stejná sdělení očekává i od nich“. Tak

charakterizovali editoři Květoslava Neradová a Jiří Němec Demlovy dopisy F. X. Šaldovi. Jejich postřeh však stejně dobře vystihuje i počátek korespondence s Matějem Fenclem.

Kontakty Jakuba Demla a Matěje Fencla trvaly v různých podobách od roku 1905 nejméně do roku 1940 – na rozdíl od řady jiných přátelství, která básník někdy ukončil velice rázně.

Nejintenzivněji probíhala výměna listů v období Demlovy spolupráce s Josefem Florianem ve staroříšském vydavatelství Studium, hlavně v letech 1906 až 1908, podruhé se korespondence rozproudila v druhém pololetí roku 1910 a poslední známý Demlův dopis je z března 1912. Další průběh vztahu lze sledovat pouze nepřímou, neboť od roku 1912 už se dochovalo jen několik dopisů Fenclových. S jistotou lze však říci, že i v pozdějších dobách byl Matěj Fencel odběratelem Demlových četných tisků.

Pro charakter dopisů je podstatné, že oba pisatele dělila do roku 1912 velká vzdálenost: Deml byl na Moravě, Fencel v západních a poté ve středních Čechách, jejich osobní setkání proto bývala vzácností. Matěj Fencel si v této době zřejmě nemohl dovolit opustit farnost pro pracovní vytížení i pro nedostatek financí. Jakub Deml ho v dopisech často marně zval do Staré Říše, neboť „jeť nutno, aby se přátelé časem vídali, jest to nutno k doplnění korespondence, jež musí zůstávati kusou – jest to nutno i kvůli dáblům, kteří daleko častěji a čileji odbývají své konference“ (Matěji Fenclovi, 8. října 1908). Opakovaně mu vyčítal, že navzdory všeobecnému očekávání opět nepřijel. Fencel jistě Starou Říši navštívit chtěl a snad se k tomu i uvolnil v srpnu 1909, jak o tom svědčí kusý zápis:

Mezi 8. a 15. srpnem přijede P. Fencel, a jistě by se ho velmi dotklo, kdybych odejel.

(Jakub Deml neznámému adresátu,
fragment ze 7. srpna 1909)

Ačkoliv Matěj Fencel jistě nebyl v Demlově životě osobou nevýznamnou, nestal se na rozdíl od jiných tehdejších kněžských přátel (například Josefa Poláka nebo Josefa Ševčíka) postavou jeho knih z této doby, je v nich přítomen především jako anonymní adresát ústředního dopisu deníkové knihy *Rosnička* a několika listů

z další deníkové knihy *Pro budoucí poutníky a poutnice* (1913). Jako nejmenovaný „kněz, který byl kdysi mým přítelem“ se znovu vynoří až o mnoho let později, v jedenáctých *Šlépějích* z roku 1928, a samo jméno Fencel se objevuje například v roce 1927 v knize dopisů *Do lepších dob* a ve čtrnáctých *Šlépějích* (1930). V sedmnáctých *Šlépějích* z roku 1931 pak Jakub Deml přímo cituje jeden z Fenclových dopisů.

Vzájemná korespondence začíná v listopadu 1905. O rok dříve Jakub Deml na vlastní žádost opustil první kaplanské působišťe v Kučerově na Hané a přišel jako kaplan na faru do Babic. O toto místo se ucházel sám: jednak byla tamní krajina mnohem bližší jeho tasovskému rodišti, jednak v blízkých Jaroměřicích žil jeho milovaný učitel a mistr, básník Otokar Březina. V nedalekém Hladově tehdy přebýval vydavatel Josef Florian. Jakub Deml s ním byl v písemném kontaktu už od roku 1903, ovšem teprve po přesunu do Babic se dostal do jeho bezprostřední blízkosti a započala jejich spolupráce.

V následujících sedmi letech Josef Florian významně ovlivňoval Demlův život i jeho práci. Ačkoliv byl jen o pět let starší, dokázal mladého kněze silou vlastní osobnosti a zápalem cele získat pro svou vizi světa, pro své překladatelské a vydavatelské plány – jedním slovem pro Studium.

Z nepublikované korespondence Jakuba Demla Josefu Florianovi lze vyčíst, že Studium bylo původně zamýšleno jako literární časopis. Nakonec se z něj však stala Florianova první ediční řada, kterou vydával s pomocí několika spolupracovníků v letech 1904 až 1912 ve Staré Říši. Šlo převážně o překlady náboženské literatury – díla francouzských katolických spisovatelů Léona Bloye či Ernesta Hella i díla středověkých mystiků a vizionářů. Deml sám zde v roce 1907 vydal básnickou prvotinu *Notantur Lumina* a sbírku kázání *Homilie*. Od roku 1905 vycházely rovněž sborníky Studia, kromě Josefa Florianova s Jakubem Demlem v nich publikovali své překlady i původní práce další nečetní spolupracovníci.

Studium potřebovalo získat co nejširší okruh platících odběratelů, protože Florian s Demlem financovali celý podnik

z vlastních skromných prostředků. Jakub Deml už ve svém prvním působišti Kučerově šířil slávu Studia mezi kněžími i mezi bývalými spolužáky z brněnského bohosloveckého semináře, a získával tak nové čtenáře. Někteří z nich se jeho zásluhou stali aktivními spolupracovníky Studia - takto přivedl k překládání například svého přítele z bohosloví Josefa Poláka nebo později babického faráře Josefa Ševčíka.

Jakub Deml s Josefem Florianem však neovlivňovali pouze osoby z bezprostředního okolí, jejich práce a slova dokázaly oslovit i jedince zeměpisně vzdálené, ale myšlenkově blízké. Jedním z nich byl i kněz Matěj Fencel, na něž se Josef Florian obrátil už v roce 1903. Fencelův dopis přibližuje první kontakt se staroříšským vydavatelem:

... jest mně stále osobou tajemnou, jako z pohádky. Jistě jest vlastně hlavním inspirátorem celé práce, ale nevím posud o něm více než před třemi lety, kdy jsem dostal od něho první svazek Léona Bloyových spisů a lístek, jehož sloh i písmo mne uvedlo v úžas.

(Matěj Fencel Jakubu Demlovi, 15. listopadu 1906)

Josef Florian své první tisky rozšiřoval specifickým způsobem - zasílal je známým, ale i neznámým adresátům, přičemž oni sami si měli určit, zda si knihu chtějí koupit a kolik mohou a chtějí zaplatit. Matěj Fencel byl zřejmě jedním z těch, komu zaslal „naslepo“ výtisk *Knih a exegesí Léona Bloye* z roku 1903, které vyšly ještě před založením Studia. Fencel knihu nevrátil a stal se odběratelem a čtenářem Florianových publikací.

Přestože písemný styk s Matějem Fenclem zahájil Josef Florian, další list - žádost o finanční příspěvek - už pochází od tehdejšího redaktora Studia Jakuba Demla.

První a druhý dochovaný Demlův dopis dělilo sedm měsíců. Co způsobilo, že se korespondence rozproudila, že Jakub Deml nezůstal jako v případě jiných podporovatelů, které osobně neznal, pouze u formálních listů? Byl to pravděpodobně Fencelův zájem o věc a otázky, které v něm vyvolal druhý sborník Studia z března

1906, přesněji jeho závěrečná část neboli „zadiny“, které tvořilo přes čtyřicet dopisů, nejen Florianových, psaných ostrým tónem různým adresátům. Zachycují „spor o Léona Bloye“, který vedl Florian proti Karlu Dostálu-Lutinovovi a dalším autorům z okruhu časopisu *Nový život*.

Pro vzdálené pozorovatele mohl být tento spor značně nesrozumitelný. Vždyť Jakub Deml i Josef Florian měli na počátku své tvorby ke Katolické moderně blízko a spolupracovali s ní. Josef Florian přispěl vlastní básní do jejího almanachu *Pod jedním praporem* z roku 1895, Jakub Deml nákladem *Nového života* vydal knižní prvotinu *Slovo k Otčenáši Františka Bílka* (1904) a oba dva až do roku 1905 v časopise *Nový život* publikovali. Ve skutečnosti se vzájemné rozpory vyskytly mnohem dříve, avšak zprvu se neprojevíly veřejně, pouze v osobní korespondenci, která probíhala mnoha směry mezi Jakubem Demlem, Františkem Bílkem, Karlem Dostálem-Lutinovem, Sigismundem Bouškou, Otokarem Březinou a Josefem Florianem. Z ní lze vyčíst, že tehdy vznikl zásadní koncepční spor s Dostálem-Lutinovem o pojetí Demlovy první knihy, věnované Bílkovu dílu.

Zároveň se po roce 1900 začala orientace hnutí i časopisu *Nový život* proměňovat. Původní zaměření na (katolické) umění ustupovalo politice a sociálním tématům. Navíc nový papež Pius X. po svém nástupu v roce 1903 postupně modernu a mnohé její myšlenky odmítal, zcela je pak zavrhl v encyklice z roku 1907 *Pascendi Dominici Gregis*. Deml a Florian prosazovali papežovy názory jak proti modernistům, tak proti představitelům brněnské diecéze, kteří měli - na rozdíl od papeže - na moravské věřící přímý vliv.

Právě ve druhém čísle sborníku *Studia* všechny spory a nesohody s modernisty, *Novým životem* a zejména Karlem Dostálem-Lutinovem vrcholí:

Vy všichni reformátoři z Katolické moderny, ze strany katolicko-národní, ze strany realistů, radikálů, demokratů, socialistů, atd. atd. bez programu nedovedete si život ani pomyslet. Sešněrujete se do svěrací kazajky a pak se díváte, že vás to tlačí a že nemůžete dýchat. Úzkoprsým sluší a jedině ti snesou svěradla programů.

(Josef Florian Karlu Dostálu-Lutinovovi,
přetištěno v druhém sborníku *Studia*)

Další „zadiny“ z tohoto sborníku se týkají trvalých témat Studia: kárají moravské kněžstvo pro neznalost dokumentů papeže Pia X. i pro způsob pastorače. Obecně se Studium nevymezovalo jen vůči modernistům, ale také vůči klerikálům:

Klerikál jest člověk pravidel, jemuž unikl zákon, řekl by Hello. Klerikál pro množství klerik pod sebou nevidí člověka a ještě více pro vznešenost klerik nad sebou nevidí Boha, zrovna jako byrokrat pro vše kancelářské nevidí vůli svého císaře a pána.

Modernista by nejraději svlékl svou jedinou kleriku, by pohodlněji mohl pelášit s párou o závod na automobilech a bicyklech přes obilné lány vědy, lučínami umění, přese vše, kupředu, kupředu, nejraději však v polohách nízkých a plošinatých.

(z článku Josefa Floriana Klerikál
a modernista z druhého sborníku Studia)

Matěj Fencel byl všem těmto sporům vzdálen nejen regionálně, proto požádal Jakuba Demla o objasnění a zasvěcení. Ten mu vysvětlil své a Florianovy názory na Katolickou modernu i na modernismus obecně, které se opíraly o výroky a encykliky papeže Pia X. Po tomto druhém dopise, který korespondenci skutečně zahájil, už se Matěj Fencel zapojil do činnosti Studia nejen jako podporovatel, ale také jako překladatel.

O zvidavém adresátovi básnickových listů Matěji Fenclovi toho dosud bylo známo jen velmi málo. Stručně se o něm zmiňuje *Český slovník bohovědný* (1912-1932) jako o krátkodobém přispěvateli *Časopisu katolického duchovenstva*. Slovník uvádí, že se narodil 19. února 1877 v Bilově u Kralovic v západních Čechách. Literárněhistorické příručky ho jakožto překladatele duchovní literatury nezaznamenaly. Literárním historikům - ať už se zabývali dílem a životem Jakuba Demla (Vladimír Binár, Jiří Olič, Alexander Wöll), nebo osobností Josefa Floriana (Andrej Stankovič, Jitka Bednářová) - právě básnickovy dopisy Matěji Fenclovi posloužily jako neocenitelný pramen. Sám adresát však stále zůstával v pozadí a neznámý. Není divu,

protože jeho stopy jsou jen sporadicky roztroušeny v regionálních a církevních archiváliích.

Z bílovské obecní kroniky lze vyčíst, že byl nejmladším z více sourozenců a rodině patřila jedna z největších usedlostí. Z různých dokumentů z Národního archivu se zase dozvídáme, že studoval na reálném gymnáziu v Příbrami. Fenclovo rodiště tehdy patřilo k pražské arcidiecézi, a tak Fencl studoval v letech 1898 až 1902 v arcibiskupském semináři v Praze a v této diecézi také vykonával duchovní službu. Na kněze byl vysvěcen 29. června 1902 v Praze, v témže roce jako Jakub Deml v Brně. Fenclovým prvním kaplanským působištěm se stal Měděnec (Kupferberg) v Krušných horách, odkud odešel v září roku 1903 do západočeského Chodova. Nebyl tam však spokojen - v kraji německém, průmyslovém, evangelickém. Demlovi o tom psal v prvním dochovaném dopise:

... škola, kde klidím jen zklamání, ulice, kde potkávám příliš mnoho ztracených ovcí, kostel, který zeje prázdnotou, protestantská modlitebna, jež mne až příliš živě volá u vědomí nesnáze zdejší pastorace, tovární komíny, jež ve dne chrli kouř a večer mně vrhají do pokoje zář rudých plamenů, ba i ty telefonní dráty, jež tak často, za nočního ticha, když už vše v domě spí a jen moje lampa hoří, se vyzvučí jednotvárnou melodií monotónních písní...

(Matěj Fencl Jakubu Demlovi, 15. listopadu 1906)

O dalších Fenclových osudech se zmiňuje farní kronika z Uhřetěvsi u Prahy, kam byl přeložen v září 1907 a působil tam až do smrti. Pouze v roce 1908 se na několik týdnů z farnosti vzdálil, když byl kvůli nedostatku kněží vyslán do Plzně jako katecheta. V Uhřetěvsi Matěj Fencl začínal jako druhý kaplan, po třech letech služby povýšil na kaplana prvního. Po celou dobu kaplanování byl jeho představeným farář a později děkan František Kahoun, který zemřel, raněn mrtvicí, na jaře 1939, krátce po vyhlášení protektorátu. Fencl se poté stal administrátorem uhřetěveského děkanství, od dubna 1940 byl jmenován děkanem. Radost ze svého povýšení však neměl, jak o tom psal v dopise Jaroslavu Durychovi:

Milý pane, ovšem, jsem dosud v Uhříněvsi, a dokonce se stala věc, po které jsem nikdy netoužil, nikdy o ni nestál ani nesnil. Od 1. 4. 1940 tu budu děkanem. Toto „povýšení“ mi ztěžuje pomyslení, že k němu jdu jakož přes hrob našeho předobrého p. děkana, který zemřel letos nečekaně a - náhle 18/III! Ale už se stalo a nelze na tom nic měnit: mnoho nezbyvalo než zvednout dědictví, které mi zanechal drahý nebožtík.

(Jaroslavu Durychovi, 22. prosince 1939)

Přestože Matěj Fencl sloužil v Uhříněvsi přes čtyřicet let, zmíněná farní kronika je na zprávy o jeho působení překvapivě skoupá. Zápisy vedl téměř do své smrti děkan František Kahoun a o svém podřízeném se zmiňoval jen zřídka. Záhy potom, co zapisování převzal Matěj Fencl, byl vyhlášen protektorát a vedení kronik bylo úředně zakázáno. Až v roce 1957 se kroniky ujal nový farář František Tesař, který Fenclovo působení v Uhříněvsi shrnul do následujících vět:

Vdp. Matěj Fencl, děkan v Uhříněvsi

Po smrti J. M. Františka Kahouna stal se děkanem v Uhříněvsi dlouholetý kaplan vdp. Matěj Fencl. Za jeho děkanátu byla opravena střecha kostela a pořízena některá paramenta.¹⁾

Dne 6. ledna 1949 ve svátek Zjevení Páně ve 21.15 hodin zemřel vdp. Matěj Fencl, druhý děkan v Uhříněvsi. Jeho pohřbu zúčastnilo se mnoho duchovenstva, věřících a hlavně chudiny, kterou ř pan děkan štědrě podporoval. Pohřben byl 11. 1. 1949 na zdejším hřbitově a sni svůj věčný sen se svým dlouholetým šéfem J. M. Františkem Kahounem. R. i. P.²⁾

(Farní kronika Uhříněves, 1957)

S přáním *Requiescat in pace* by naše vědomosti o Fenclově životě pravděpodobně skončily, nebýt toho, že během svého kaplanování v Chodově poznal Jakuba Demla a dopisoval si s ním.

¹⁾ bohoslužebná roucha.

²⁾ Odpočívaj v pokoji.

Matěj Fencel na rozdíl od Jakuba Demla strávil většinu života v jediné farnosti a zřejmě nikdy neměl potíže s církevními představenými, dokonce se zdá, že byl vzorným knězem. V Národním archivu se dochovala Fenclova žádost o uhříněveskou faru, v níž je zaznamenáno devět pochvalných dekretů a vyznamenání z let 1909 až 1937 od konzistoře či arcibiskupa Lva Skrbenského z Hříštně nebo později Františka Kordače.

Kariéra Fenclova přítele byla naopak sestupná, a to již v letech, kdy se poznali. Od vysvěcení v roce 1902 do odchodu z duchovní správy v roce 1909 Jakub Deml vystřídal farností pět: Kučerov, Babice, Martínkov, Třešť a Bystrc u Brna. Službu v církevní správě se v této době neúspěšně snažil spojit se službou u Josefa Floriany a vedl spory na všech stranách. O těchto zápasech a peripetiích se mnoho dozvídáme právě z dopisů Matěji Fenclovi – vedle listů babického faráři Josefu Ševčíkovi či spisovateli Jaroslavu Durychovi a nepublikované korespondence Josefu Florianovi.

Z dopisů Fenclovi lze zhruba vyčíst průběh Demlova stěhování mezi farami:

První dopis zaslal z Babic, druhý už z nedalekého Martínkova, kde byl od dubna 1906 kaplanem a od června administrátorem. V říjnovém sborníku *Studia* však vyšel redakční článek *Výstraha věřícím země moravské*, který napadl výroky brněnského biskupa Pavla Huyna. Jakub Deml byl obviněn z autorství článku a za trest nečekaně k 1. listopadu 1906 přeložen do Třešti nedaleko Telče.

V Třešti vydržel jen do března následujícího roku. Se svým nadřízeným, děkanem Janem Mrázkem, se zásadně rozcházel v názoru na nový dekret Pia X. *O častém a denním svatém přijímání*. Většina kléru i představitelé brněnské diecéze se k dekretu stavěli velmi zdrženlivě. Demlovy snahy uvést jej do praxe jim byly trnem v oku, podobně jako jeho stálá spolupráce s Josefem Florianem a jeho vydavatelstvím. Když v březnu 1907 Jakub Deml požádal o dočasnou zdravotní dovolenou, biskup Pavel Huyn mu vyhověl.

Následujících patnáct měsíců byl mladý kaplan dočasně zbaven kněžských povinností. Během té doby pobýval buď ve Staré Říši u Josefa Floriany, nebo na babické faře u přítele Josefa Ševčíka. Už na jaře 1908 se znovu hlásil do duchovní správy, ale jeho žádost byla v brněnské konzistoři „přehlédnuta“. Podal tedy žádost další, které konzistoř v květnu 1908 vyhověla. Směl se

vrátit, ovšem ne do Babic, jak si přál. K 1. červenci byl jmenován kaplanem v Bystřici u Brna u faráře Julia Koubka, avšak ani s ním se nepohodl. Farář ho nakonec udal konzistoři pro nevhodné chování, a když 17. února 1909 přijela udání vyšetřit biskupská komise, Jakub Deml odjel do nemocnice Milosrdných bratří ve Vídni. Tuto dramatickou epizodu zaznamenává korespondence Fenclovi velice lakonicky:

Jsem už několik dní ve Vídni. Svoji novou adresu jakož i zprávy dám Vám brzo. Tisícery pozdrav!

(Matěji Fenclovi, 23. února 1909)

Ve Vídni dostal Deml lékařské vysvědčení o neuspokojivém zdravotním stavu a nastoupil na časově neomezenou zdravotní dovolenou. Do roku 1912, kdy známé dopisy Fenclovi z jeho strany končí, pak pobýval střídavě ve Staré Říši a v Babicích, případně u sestry a švagra v Jinošově nebo na cestách.

Ústřední postavou dopisů Matěji Fenclovi je po dlouhou dobu Josef Florian. Nutno říci, že Jakub Deml se s Josefem Florianem a jeho názory vyrovnával od prvního setkání až do konce života. Jejich vztah byl od počátku vášnivý a měl mnoho odstínů, které lze vnímat jen při pročítání různých korespondenci různým adresátům. Z některých je zřejmé, že Jakub Deml si od počátku uvědomoval bytostný rozdíl mezi vlastním a Florianovým založením:

Každý člověk je sám - to je mé Krédo - a vina je v tom, že Florian myslí, že s ním já či jiný může pracovat. On je voják dobyvatel - a já pasák v některém (určitěm) koutě přírody se modlící, a časem brečím, nadávám, biju holi, kleju, hážu kamením, protože se kus dobytka mně zaběhl, či mě potrestal hotař nebo sedlák, protože bych celý den lelkoval, po rybách, racích, veverkách, sejtí, oblakách - jako by nebylo starostí, jako by nebylo návratu, jako by dobytek nebyl pro výživu rodin a prospěch společný, jako by ještě byly časy patriarchů a eremitů, a nikoli civilizované Evropy a tak lidnaté!

(Sigismundu Bouškovi, 25. května 1904)

V podobném duchu píše i po čtyřech letech intenzivní spolupráce s Josefem Florianem Jaroslavu Durychovi:

Pan Florian jest válečník, a já drozd, který opodál hřmějícího bojiště na větví si píská.

(Jaroslavu Durychovi, 21. března 1908)

V korespondenci Fenclovi, alespoň v její první polovině, však opakovaně zaznívá především tón obdivu a oddanosti Josefu Florianovi i společnému programu Studia. Dopisy dokonce často připomínají dialog. Demlovi záleželo na tom, aby Fencel „panu Florianovi“, jeho dílu i snahám správně porozuměl a hlavně – aby v něj uvěřil. Tlumočil mu proto Florianovy názory, zapůjčil mu jeho dopisy a naopak Fenclovy dopisy četl i Josef Florian a nepřímou na ně odpovídal. Jeho tichá přítomnost se v této korespondenci projevuje i jinak – totiž v expresivním jazyce, který místy na Josefa Floriana (či jeho oblíbeného Léona Bloye) upomíná či přímo odkazuje.

Jakub Deml ve svých zmínkách o „třetí straně“ zřejmě usiloval o všestrannou harmonii, tedy také o to, aby Florian porozuměl Fenclovi. Když se v listopadu 1908 poprvé osobně sešli při Florianově návštěvě Prahy, Deml se v dopise z Bystrce z jejich setkání upřímně raduje a upevňuje vztahy i na dálku:

Nedivte se zastřené duši P. Fencla, nezná Vás, a tehdy člověk rád se zastírá; první návštěvy bývají obyčejně rozpačité a bojácné; až se s ním setkáte častěji, bude sdilnějším, ač není-li jim už. Právě dnes mi P. Fencel psal, jak byl s Vámi a s Ottou při hudební produkci, a velmi jej potěšilo toto setkání, píše krásně o Vás...

(Josefu Florianovi, 18. listopadu 1908)

Korespondenci mezi Josefem Florianem a Matějem Fenclem, která nepochybně existovala, bohužel neznáme (s výjimkou jednoho dopisu otištěného v roce 1912). A tak se můžeme jen dohadovat, nakolik jejich skutečný poměr zabarvovala srdečnost „tlumočnicka“ Demla, který ve svých listech – přinejmenším do roku 1908 – přikládal polínka na oheň vzájemné sympatie:

Pan Florian nemohl přede mnou zatajiti jistý úžas své úcty vůči Vám, když prý Vy v době přece tak krátké tak velice jste vzrostl. Jak jsem pravil, přítel Florian jest do nedohledna posilněn Vaším slovem. Jest to pro něj jaksi první útěcha po smrti Josefa Poláka, kněze v nejrýzejším smyslu slova.

(Matěji Fenclovi, 15. dubna 1908)

Josef Polák, rodák z Telče a Demlův nejlepší přítel z kněžského semináře, je další důležitou postavou korespondence. Na počátku dopisování tvořili podle Demla ideovou i tvůrčí osu Studia tři vyvolení: Josef Florian, Josef Polák a Jakub Deml. Polák stál mezi Florianem a Demlem – on je seznámil a jejich vztah harmonizoval. Po určité době začal – alespoň dle Demla – mezi trojici zasvěcených pronikat i Fencl. „Hle, byl byste čtvrtým v naší Naději,“ zval Deml Fencla na „cestu Studia“ v létě 1906. Měl se stát jedním ze „strany přátel Božích“, tedy pravým „knězem církve římskokatolické“, který odmítne klerikalismus, modernismus, spolkový život a věnuje všechny své síly Studiu či prosazování zásad papeže Pia X., i proti vůli církevní hierarchie. Fencl tyto úkoly přijal, ale naštěstí pro něj byl geograficky příliš vzdálen, a to ho uchránilo osudu, který postihl další kněžské spolupracovníky Studia – Demla samého, Josefa Poláka nebo později Ludvíka Vránu. Ty všechny biskup Huyn z restu postupně přeložil co nejdále od Staré Říše a Josefa Floriana. Pokoušel se tak – neúspěšně – přerušit jejich spolupráci.

Josef Polák krátce po přeložení do Mutěnic u Hodonína v květnu 1907 nečekaně zemřel. Jeho smrt se hluboce otiskla do dopisů Fenclovi. Ztráta přítele i uvědomění smrtelnosti Jakuba Demla velmi zasáhly, prožitek smrti je v dopisech provázen pocitý smutku a marnosti, strachu a časem také hněvu na biskupa a stává se jedním z hlavních motivů jeho díla. Právě v souvislosti s Polákem píše Fenclovi o snech a pocitech, v nichž už lze spatřit motivy jeho snových práz z *Tance Smrti* (1914). Například sen Kateřiny Brablecové, o kterém se zmiňuje v dopise z května 1908, je předobrazem prózy *Člověk v rouše fialovém* z této knihy.

V souvislosti se smrtí Josefa Poláka začíná pisatel stále častěji mluvit o vlastní smrti, a to i ve zcela praktické rovině: opakovaně odkazuje své písemnosti různým lidem. Jak vysvítá z jednoho dochovaného listu Matěje Fencla knězi Františku Polákovi, bratru zesnulého Josefa, Deml Fencla v roce 1909 učinil majitelem vlastních dopisů Josefu Polákovi. V červenci 1911 mu pak výslovně odkazuje všechny své knihy a korespondenci.

Hlubokým společným zájmem obou dopisovatelů byla četba, vlastní literární tvorba a překládání. Jakub Deml obeznámil Matěje Fencla se složitými vztahy mezi literáty své doby, zejména z okruhu Katolické moderny a jejího časopisu *Nový život*, ale i dalších modernistů (*Moderní revue*) či anarchistů (*Obzory*). Zároveň mu doporučoval soudobé autory světové, seznámil ho s Rainerem Mariou Rilke, Fjodorem Michajlovičem Dostojevským, Léonem Bloyem, Ernestem Hellem, Francisem Jammesem, Leonidem Andrejevem a mnoha dalšími a jedním dechem ho zasvěcoval do děl středověkých mystiků. Fencel však nebyl jen pasivním příjemcem, jak o tom svědčí několik jeho dochovaných dopisů z roku 1906: knihy v té době putovaly mezi Třeští a Chodovem oběma směry.

Jakub Deml Fenclovy literární zájmy neinicioval – spíše je usměrňoval a kultivoval. Snažil se ho získat pro Studium – nejen jako podporovatele (už na jaře 1906 jej v dopise Josefu Florianovi označil za jednoho z těch, kteří směji nosit „řád ‚přátele‘ Studia“), ale také jako překladatele. Vzhledem ke svým německým působitím Matěj Fencel přirozeně zvolil němčinu. Nejdříve překládal kratší útvary. Pro čtvrtý sborník Studia z dubna 1907 přetlumočil legendu soudobého spisovatele Friedricha Lienharda Taulera a Poustevníka a pro šestý sborník Studia z listopadu 1907 snovou vizi z díla německého básníka Jeana Paula S trosek světa hlásá mrtvý Kristus, že není Boha. Překladatelská práce pro něj byla nová, zároveň v této době, pravděpodobně nezávisle na práci pro Starou Říši, psal recenze pro *Časopis katolického duchovenstva*. Recenzoval texty o církevních otcích, případně o středověkých teologech, ovšem pouze krátkodobě: po sérii čtyř článků z roku 1907 jeho jméno z časopisu mizí.

Fencel se na Demla obracel jako na literárněkritickou autoritu a posílal mu také svou původní tvorbu „k nahlédnutí a úsudku“. Jakub Deml u jeho pokusů sice ocenil cit pro styl a básnické vidění, ale naprosto odsoudil výběr světských, zábavných či erotických témat:

Vaše práce nepochopitelně, ba k nejvyššímu úžasu mému, neboří tohoto buržoazního světa, ale jsou postaveny na jeho území.

(Matěji Fenclovi, 16. února 1908)

Takovéto psaní není hodno kněze. Kněz má mít cíl vyšší a v této době ho Jakub Deml nachází i pro Matěje Fencla v překládání, zejména překládání světců, protože k nim je potřeba znovu najít cestu v době, kdy je náboženství na ústupu a moravští církevní představitelé toho nedbají. Matěj Fencel si jeho slova nejspíš vzal k srdci a o další „pouhou literaturu“ se nepokoušel – přinejmenším o tom další dopisy mlčí, nejsou známy ani publikace jeho původních prací.

Jakub Deml jej však dále pobízel k překladům – Rilkových *Příběhů o milém Pánu Bohu* z němčiny, díla Cypriana Norwida z polštiny nebo papežských encyklik Pia X. z latiny. Nakonec ho společně s Josefem Florianem přivedli k dílu Anny Kateřiny Emmerichové.

Proč Jakub Deml a v jeho zastoupení i Josef Florian na překlad díla Anny Kateřiny Emmerichové tolik naléhali? Tato německá stigmatizovaná řeholnice žila v letech 1774 až 1824. Sám Fencel coby autor jejího hesla v *Českém slovníku bohovědném* (1916) ji líčí jako svěťci, zdůrazňuje její čistotu, nevinnost, chudobu a touhu sloužit Bohu. Měla být také jakousi druhou svatou Lidvinou, brala na sebe nemoci druhých, „trpěla, aby odvrátila zlo jak od jednotlivců, tak od církve“, a měla mnohá vidění. V roce 1802 vstoupila do kláštera Agnetenberg u vestfálské vesnice Dülmen, klášter byl však během napoleonských válek v roce 1811 zrušen a Emmerichová prožila zbytek života v Dülmenu. V roce 1819 se tam usadil básník Clemens Brentano a s povolením církevních

úřadů zaznamenával vidění Emmerichové až do její smrti. Během svého života stihl Brentano vydat pouze malou část svých zápisů - v roce 1833 vyšlo *Hořké utrpení Pána našeho Ježíše Krista* a posmrtně v roce 1852 *Život přesvaté Panny Marie*. Odkazu Emmerichové a Brentana se poté ujal redemptorista Karl Erhard Schmöger a sestavil z Brentatových zápisků v letech 1858 až 1860 trojdílný *Život našeho Pána a Vykupitele Ježíše Krista*.

Brentano sám zdůrazňoval, že své zpracování vizí Emmerichové pojímal v duchu lidové náboženské literatury, bez nároku na historickou pravdivost. Když se však vydávání jejích vidění ujal Karl Erhard Schmöger a sepsal třísvazkovou *Práci a utrpení ctihodné Anny Kateřiny Emmerichové*, vydanou v letech 1867 až 1870, pokusil se udělat z jejího díla oficiální součást věrouky a dosáhnout blahověření Emmerichové. Ani jedno se mu v té době nepodařilo, oba procesy její beatifikace byly zastaveny, avšak nakonec ji blahoslavlil v roce 2004 papež Jan Pavel II.

První překlady Emmerichové do češtiny vyšly ještě v 19. století, nebyla tedy v českých zemích neznámá, ale její dílo z větší části na překladatele teprve čekalo. Matěj Fencel byl v chodovské i uhřetěveské farnosti pracovně dosti vytížen a zdráhal se začít s překladem takového rozsahu. Jakub Deml na něj v této věci vytrvale naléhal, ovšem s podotknutím, že k tomu „nelze nutit, vůbec k ničemu, má-li býti dílo dobré“.

Když Matěj Fencel konečně svolil, Deml to přijal s velkým nadšením jako jeho životní poslání:

Zato však nemohu dosti důrazně vypověděti, jak mne těší, že se již dáváte do díla bl. Kateřiny Emmerichové! A co nejhoroucněji Vás prosím, abyste v tomto díle neustal, neboť právě toto jest ten důvod, proč jste byl pět roků na štaci německé: abyste přeložil dílo Anny Kateřiny Emmerichové. Věřte tomu.

(Matěji Fenclovi, 13. ledna 1908)

Matěj Fencel si zpočátku nebyl jistý ani v překladech, a proto ho Jakub Deml v mnoha dopisech z roku 1908 povzbuzuje a trpělivě ho z „rozpaků překladatelských“ vyvádí. Snad i díky tomu Matěj Fencel vytrval a dílo Emmerichové překládal následujících dvacet let. V roce 1912 vyšel v nové Florianově edici

Dobré dílo *Život přesvaté Panny Marie, vidění Anny Kateřiny Emmerichové podle zápisků Clemense Brentana* a v letech 1917 až 1926 pak v pěti svazcích dílo Karla Erharda Schmögera *Práce a utrpení ctihodné Anny Kateřiny Emmerichové*, jež Matěj Fencel nejen přeložil, ale také jeho vydání vydatně finančně podpořil. Protože mu byly připisány ještě dvě knihy vydané ve Staré Říši v dvacátých letech, lze usuzovat, že Florianovo vydavatelství podporoval i v době, kdy už se na vydávání jeho knih Jakub Deml dávno nepodílel.

Nejosobnější a nejpůsobivější listy Matěji Fenclovi vznikaly na jaře a v létě roku 1908, od té doby intenzita korespondence klesala a její obsah se proměnil. Zavinily to hlavně okolnosti vnější. Jakub Deml se v létě roku 1908 dočasně vrátil do duchovní správy, ovšem už v březnu 1909 nastoupil na časově neomezenou zdravotní dovolenou. Brněnský biskup Pavel Huyn ho potrestal zákazem vykonávání všech kněžských funkcí (kromě předčítání breviáře) a Jakub Deml také přišel o plat. Navíc se v letech 1909 a 1910 opět vyostřil konflikt brněnské konzistoře a staroříšských spolupracovníků.

Kolem roku 1909 přišli do Staré Říše studenti Otto Albert Tichý a Antonín Ludvík Stříž, kteří postupně začali pro Studium pracovat. Stříž o rok později dokonce převzal celou redakci. Za Demla v tu chvíli existovala náhrada, a jakožto kněz v nemilosti začal být dokonce na obtíž. Přestože byl postaven mimo církevní službu, podléhal stále církevnímu právu a pro tisk svých děl potřeboval souhlas brněnské konzistoře. Ta mu však veškerou literární činnost už v roce 1908 zakázala. Demlova spolupráce se Studiumem tedy přinášela vydavatelství i Florianovi mnohé komplikace, které vyvrcholily tím, že počátkem června 1911 konzistoř zakázala laikům i kněžím číst, šířit a podporovat Studium - v opačném případě se dopouštěli těžkého hříchu. Jakub Deml odešel do Babic a tím začalo jeho několikaleté putování bez domova i všech dalších jistot.

Když v červnu roku 1911 Jakub Deml opustil Starou Říši a přerušil styky s Josefem Florianem, Fencel se tím ocitl ve složité situaci. Dopisoval si s oběma bývalými spolupracovníky, navíc jeho první překlad, *Život přesvaté Panny Marie* od Clemense Brentana, který získal imprimatur pražského arcibiskupství, byl u Floriana připraven k tisku.

Spor se v této vypjaté době objevil také mezi Fenclem a Demlem. Nedorozumění souviselo s finanční půjčkou faráře Josefa Ševčíka Josefu Florianovi z babické Raiffeisenky, při níž Matěj Fencel ručil svou životní pojistkou. Po Ševčíkově smrti v říjnu 1911 se věc zkomplikovala. Josef Ševčík ustanovil Jakuba Demla vykonavatelem své závěti a ten podmiňoval navrácení Fenclově pojistky tím, že Josef Florian nejdříve splatí dluh. Když však byla Ševčíkova poslední vůle prohlášena za neplatnou, všechny náležitě dokumenty k dědickému řízení byly postoupeny soudu v Moravských Budějovicích. Jakub Deml se snažil vše urychlit, dokonce se obrátil s prosbou o radu na svého spolužáka z gymnázia, právníka a sociálnědemokratického poslance Bohumíra Šmerala.

Fencel stále udržoval kontakty jak s Demlem, tak s Florianem, a z obou stran se mu dostávalo rozdílných informací. Josef Florian otiskl ve druhém sborníku své další edice *Nova et Vetera* dopis Matěji Fenclovi z 21. listopadu 1911 se svým stanoviskem pod názvem *Příteli knězi*, jenž se u nás pojistil na život. V dopise tvrdil, že své pohledávky v babické Raiffeisence vyrovnal, a Fenclovi doporučil, ať se obrátí na soud v Moravských Budějovicích, který bude Ševčíkovu pozůstalost projednávat. Fencel se zřejmě domníval, že ho Deml podvedl. Ten se však po celou dobu snažil znovu získat jeho důvěru a opětovně ho ujišťoval o svém přátelství. Na čas se mu to podařilo:

Milý příteli, děkuji Vám za poslední Váš list, který, jsa bližže dobroty, mohl mi vnuknouti konejšivou myšlenku, že mne přeče ve svém srdci nepovažujete za lupiče neb podvodníka, jak bylo možno čísti z Vašich dřívějších řádků.

(Matěji Fenclovi, v prosinci 1911)

Dědické řízení se však neustále protahovalo vinou značných nesrovnalostí v Ševčíkových finančních záležitostech a bylo ukončeno

až po mnoha soudních peripetiích v roce 1914. Hlavní Ševčíkovou dědičkou se stala jeho neteř a hospodyně Anna Michorová, která však Fenclovi jeho pojistku odmítla vydat, protože byla zatížena dluhem 400 K vůči babické Raiffeisence. Nakonec se v samém závěru roku 1914 Fenclovi podařilo za pomoci právního zástupce získat pojistku nazpět. Fencel však ztratil trpělivost i důvěru v Demla už na jaře 1912, když mu ze soudu v Moravských Budějovicích přišlo chybné oznámení, že jeho pojistka se mezi Ševčíkovou pozůstalostí nenachází. Tehdy Matěj Fencel požádal Jakuba Demla o navrácení všech svých dopisů, což se také stalo. Deml poté požádal o totéž, ač ho stále ujišťoval o svém přátelství.

Nebýt vzájemného vrácení dopisů na jaře 1912, korespondence Jakuba Demla Matěji Fenclovi by se zřejmě v takovém rozsahu nedochovala. Ačkoliv nepochybně pokračovala i po roce 1912, na uhříněveské faře jsme po ní pátrali marně: jedna z domněnek (které však nelze nijak prokázat) zní, že pokud zůstala po Fenclově smrti tam, mohla být v padesátých letech zlikvidována. Zároveň však nemůžeme vyloučit, že se další dopisy z pozdější doby objeví v budoucnu. Dnes z nich známe pouze několik listů z Fenclovy strany – tedy těch, které uchoval Jakub Deml a jež v této knize tvoří závěrečné postskriptum.

Čím jsou listy Matěji Fenclovi jedinečné? Co nového nám říkají o Jakubu Demlovi ve srovnání s korespondencemi dalšími?

Dokumentární cenu tohoto souboru korespondence umocnila vzdálenost, která adresáty dělila. Oba pisatelé se mohli osobně setkávat velmi zřídka, a přitom spolu poměrně intenzivně spolupracovali. Vše tedy muselo být řečeno v dopisech. A tak se zde dozvídáme mnoho konkrétního o vztahu mezi Jakubem Demlem a Josefem Florianem, o jejich četbě, o poměrech ve Staré Říši v prvním desetiletí 20. století, o Demlových literárních zájmech a jeho názorech na překládání a slovesnou tvorbu, poznáváme jeho profesní život i okolnosti odchodu z duchovní správy. V listech se pisatel také často vrací k jednomu ze svých základních témat – úkolu kněze a jeho postavení ve společnosti – a vyskytují se v nich i další motivy jeho budoucího díla.

Objevují se zde rovněž různé polohy osobnosti Jakuba Demla: přítel, kněz, básník, vydavatel, polemik i poutník. Nejčastěji se vyjadřuje právě k otázkám církve a slovesné práce. Je čtenářem, znalcem i překladatelem (nejen) moderní evropské literatury, odkazuje též na písemnictví středověku a antiky. Zájem o mystickou literaturu, který projevoval už v semináři, se vlivem Josefa Florianiana a jeho prostřednictvím i Léona Bloye ve staroříšské době prohloubil, což se odráží v četných citátech, přiznaných i nepřiznaných, jimž věnujeme velkou část vysvětlivek. Často šlo o citace z děl, která právě Deml, Florian nebo některý z dalších spolupracovníků Studia překládali.

Z citovaných knih stojí na prvním místě Bible (citáty české i latinské) a hned za ní dílo Otokara Březiny. Obě tyto autority procházejí veškerým Demlovým psaním, stejně jako odkazy na slova a vidění křesťanských mystiků. Opomenout nelze ani citace z jeho vlastních prací, k nimž nabízí v některých dopisech klíč a možný výklad (například ke zmíněné próze *Člověk v rouše fialovém*), ani motivy, které se postupně objevují v jeho díle (za všechny smrt Josefa Poláka, která je v dopisech zachycena velmi autenticky, Jakub Deml básnicky ztvárnil ve verších a snových prózách, které vznikaly bezprostředně v té době, jiným způsobem pak mnohem později v autobiografické knize *Hlas mluví k Slovu* z roku 1926).

Jako časově podmíněně se jeví citace Léona Bloye, jehož dílo je v českých zemích úzce spojeno se Starou Říší. Od téhož autora Jakub Deml přejal výraz *buržoa*, kterým označoval všechny odpůrce Studia, a částečně polemický a ironický zápal dopisů z této doby. Jejich pisatel se ukazuje jako oddaný stoupenec Josefa Florianiana, jako katolík ultramontánního ražení, který je ochoten svou při s úřady brněnské diecéze dovést (téměř) až do Říma. S tím je úzce spojena vášnivá kritika modernismu, kněží a prelátů, kteří se zpronevěřili svému prvotnímu úkolu a propůjčují se politické agitaci i dalším světským aktivitám. Tato témata se odrážejí v dopisech Fenclovi a obecně se dá říci ve všech dopisech, které Jakub Deml v této době publikoval ve sbornících Studia.

S návratem k církevním tradicím souvisí fenomén, který se objevuje právě v Demlových listech z této doby, a sice způsob jejich datace. Většinu dopisů, které během života psal, Jakub Deml datoval prostým uvedením dne, měsíce a roku vzniku dopisu, nezděravka kombinoval běžné datum se svátkem určitého svätce, který na patřičný den připadl, naopak velice zřídka používal výhradně této církevní datace. Koncem roku 1909, po celý rok 1910 a téměř polovinu roku 1911 však přešel pouze na tento způsob, a to nejen v listech Fenclovi, ale například i v dopisech adresovaných Josefu Ševčikovi nebo Josefu Florianovi.

Proč právě v této době? Přestože to není v dopisech řečeno přímo, jedna souvislost se nabízí: Jakub Deml se tehdy seznámil s příznivci obnovného hnutí *Renovatio Eschatologica* - kanovníkem Augustem Rohlingem, italským knězem Giuseppem Colacurciem, francouzským karmelitánem Ernestem Rohmerem a laikem Josephem Nalěsem. Poprvé se o nich zmiňuje v dopise z října 1909, tedy právě v době, kdy mění svůj způsob datování. Důraz na svätce mohl navenek vyjadřovat i religiozitu, o jejíž prohlubování hnutí *Renovatio Eschatologica* rovněž usilovalo. Jistě byl také projevem vzdoru vůči brněnskému biskupovi, který později datování církevními svätky zakázal Ludvíku Vránovi s tím, že „jest směšné“. Sám Deml se k civilnímu způsobu datování vrátil téměř okamžitě poté, co brněnský biskup Pavel Huyn další vydávání *Studia* v červenci 1911 zakázal.

Díky tomu, že Jakub Deml právě dopisy Fenclovi v dobách *Studia* někdy zveřejňoval, případně je později zařadil do svých deníkových knih *Rosnička* či *Pro budoucí poutníky a poutnice*, může čtenář nahlédnout i do básnickovy dílny. Různé verze těchto listů umožňují vnímat, jak se u Jakuba Demla liší dopis soukromý a veřejný: formou, obsahem a především funkcí.

Osm dopisů Fenclovi vydal sám Deml tiskem, z toho tři známe i v rukopisné podobě. Srovnání verzí ukazuje, že Jakub Deml své listy při pozdějším vydávání upravoval. Obvyklé byly drobné jazykové či stylistické změny a snaha o formální sjednocení. Ve veřejných dopisech otiskovaných ve *Studiu* raději ponechával adresáty

svých listů v anonymitě a z ohleduplnosti je oslovoval pouze iniciálami či pouhým označením „přítel“, aby je ušetřil případných obtíží, které postihovaly hlavně v brněnské diecézi „přátele Studia“. Matěj Fencel však svolil k tomu, aby bylo zveřejněno jeho celé jméno. Při vydání knihy *Do lepších dob* v roce 1927, v níž Jakub Deml znovu otiskl všechny své dopisy ze Studia, už nebyl tento postup nutný, proto mohl autor mnoho adresátů listů ze sborníků Studia uvést plným jménem.

Varianty dopisů dále ukazují, že smysl úprav se u listů ze sborníků Studia a v deníkových knihách liší. Dopisy ze Studia Jakub Deml přepracovával a upravoval výrazněji, adresáta zatlačil do pozadí, úmyslně měnil funkci dopisů, z nichž zbyla jen vnější forma (s výjimkou listu 34 D, otištěného pod titulem Styl s minimálními změnami v revui *Meditace*, kde však už není zřejmé, že jde původně o dopis), ale obsahově šlo o texty agitační, polemické či úvahové. Naopak dopisy z deníkových knih si ve velké míře uchovaly autenticitu, adresát a dialog s ním je v dopisech stále přítomen i tehdy, kdy je zastřeno jeho jméno, a jejich funkci nelze vykládat bez kontextu knih, do nichž jsou zapojeny. Díky těmto několika variantám se čtenářům básníkova díla otevírá nová perspektiva: až při hlubší četbě Demlových knih nebo sborníků a současně jeho soukromých listů bude možné pochopit rozmanité funkce dopisu v jeho díle.

Nakonec však nesmíme zapomenout na samo jádro této korespondence, které umožňuje bezprostřední čtenářský zážitek i bez dalších vysvětlivek a komentářů. „Noc tělesné vzdálenosti“, o níž psal Jakub Deml v *Rosničce*, a rovněž sdílené kněžství obou pisatelů zřejmě přispěly k tomu, že jsou jejich dopisy mnohdy básnicky intenzivní výpovědí, upřímnou a otevřenou. Fencel Demla nijak neohrožoval, často se ho tázal, ale nekladl na něj neustálé požadavky, kterými ho z jedné strany stihala brněnská konzistoř, z druhé strany Josef Florian, případně věřitelé Studia. Fencel po Demlovi „nic nežádal“, klidně mu naslouchal a měl pro něj značné porozumění. A to v dobách, které byly pro básníka po všech stránkách dramatické.

Vřelost jejich vzájemného vztahu dokládají už oslovení v mnoha dopisech: Deml Fencla zdraví jako milého bratra či drahého přítele. Snad právě tato srdečnost způsobila, že do souboru korespondence Matěji Fenclovi byly v Literárním archivu Památníku národního písemnictví omylem zařazeny i listy jiným adresátům, s nimiž Jakuba Demla pojila podobná důvěra. Díky tomu se ve složce „Fencl“ zachovalo několik neznámých dopisů Josefu Ševčíkovi, které jsme zařadili do prvního svazku Korespondence *Carissime, kde se touláte?*, ale také několik listů F. X. Šaldovi, jež dosud nikdy publikovány nebyly. Tímto nedopatřením se nám také mimoděk potvrzuje inspirace a hloubka přátelství mezi Jakubem Demlem a jeho „neznámým adresátem“ Matějem Fenclem.

1905

1 D

Babice 25. XI. 1905

Příteli,

můžete-li na vydávání Studia vypůjčit za jakýchkoli podmínek 50-100-1000 K, učinite tak; dluhy naše jdou do tisíců a věci krásné se zdržují. Bílkovo dílo nemohu dále vydávat. Vedle pana Floriana jsme tři *kněží*,³⁾ kteří obětovali pro Studium *všecko*, a ještě to nestačí... Není-li Vám nikterak možno urychlit náš postup, rozumí se, že se nemusíte omlouvat, jste kaplanem jako já - to není ještě kanovník ani prelát...

Pozdravuji Vás bratrsky
Jakub Deml
kaplan

³⁾ P. Jakub Deml, P. Josef Polák a P. Josef Ševčík.

1906

Milý bratře,

píšu Vám o svátcích svatodušních. Poněvadž pak ukazujete se upřímným, vidím, že Duch svatý, jehož nepřestávám vzývati, začíná uskutečňovati prosby mé, které *podobně* jako ty Jeho jsou „*lkáním nevypravitelným*“. Tedy Vás posílá Duch s otázkami...

Nejraději bych s Vámi promluvil ústně, a budete-li míti někdy času, přijedte do Staré Říše; dnes pak odpovím jen na to nejnalehavější a docela krátce:

Ani pan Florian, ani já nepíšeme a netiskneme, aniž bychom nezamýšleli něco *více* než literaturu. A jediné toto „*více*“ zamýšlíme a chceme a dáváme. Poznáte to lehce časem, neboť věřím, že setrváte ve své upřímnosti.

Už zde jest příčina našeho rozchodu s Dostálovou Modernou. Jiná příčina téhož rozchodu jest *racionalismus* a *bludařství* Katolické moderny. Sledujeme je v *Novém životě*, *Bílém prapoře*, v *Hlidce* atd.

„Jiného základu žádný položití nemůže, nežli položen jest.“ A Katolická moderna klade naprosto jiný základ: zavrhuje nadpřirozené a klaní se přirozenému; hájí Schella, Müllera, propaguje Spaldinga, Bonomelliho, Loisyho a s posměchem, skrytějším a zjevnějším, kárá autoritu Církve. Nekatolicky a neuctivě mluví o Neposkvrněném Početí, kultu Nejsvětějšího Srdce Páně atd. Nepřestává napadati celibát, zřízení indexu. Boří církevní hierarchii a usiluje ji zbořiti v samých základech. Reformuje tam, kde se reformovati nesmí, jako v dogmatech, a způsobem, jakým se reformovati nemá: v bohoslužbě, v kázni – a to vše svévolně a cynicky, nebo rozumářsky.

Kterak se knížka *Zde se vraždí velcí lidé* dostala do *Nového života*, je záhadou, již si vysvětlují pouze rčením „bonus dormitavit Homerus“⁴⁾ - neboť Lutinov nic do té míry nenávidí jako génia a světce! Že vydal Bilka? Že kdysi tiskl práce Otokara Březiny? Bláznovství Jakuba Demla? Mám na to písemné důkazy (kdyby nebylo jiných!) v korespondenci téhož Lutinova, že to vše tiskl z *obchodních* ohledů - anebo z důvodů jen *taktických*... Musím Vám říkati více?

P. Dostál-Lutinov *nenávidí* Bilka, *nenávidí* Březinu, *nenávidí* samého Hella (i na to mám *důkaz písemný*) - *nenávidí* vše nadprůměrné - a pak, vše *čistě katolické!* *Žurnalista!* Chápete tudíž, že i já, i p. Florian, marně se po léta pokoušejíce o jeho nápravu, konečně opustili jsme *Nový život!* Neb všechny ty práce, které nyní vydává *Studium*, byly uchystány pro *Nový život* - mnohé z nich také tam hanebně dlouho ležely ladem...

Věřte, že vyčerpá jsem všechny možné pokusy a trpělivost, nežli jsem se odhodlal, při své bidě, stavět *nový útulek* pro díla a exegeze - v *Studiu*.

P. Dostál má tak nízkou kvalifikaci pro posuzování věcí Krásných, Velikých a Svatých, že byste užasl. Zkazil se příliš záhy tento posedlý novotář a tribun davu. Tím jedině zůstal. Mám v opisu korespondenci *Zeyerovu s Bílkem*: kdyby se dověděla anebo až jednou se doví veřejnost tento úsudek a tyto zkušenosti Zeyera s *Dostálem!*

Odpudil Zeyera, Bilka, Boušku, Lémana - svým - jednáním... Bílek se k němu vrátil z *nouze*, ač ho *nenávidí* a on jej. Rovněž Bouška teprve nyní vrací se k *Dostálovi* - a mám *důkazy* - že z *nečistých* úmyslů... Herodes

⁴⁾ „dokonce i Homér chybuje“ (Horatius: O umění básnickém).

a Pilát se našli. Léman (můj bývalý přítel - P. Dohnal) vrací se k Dostálovi, ač Dostál vynechával mu v básních celé řádky: *já vím, proč se vrací...* Zkrátka: V Katolické moderně je příliš mnoho *shnilého*. Věřte mi!

Peníze pro p. Floriana věrně a ochotně zprostředkuji.

Váš Jakub Deml

Bez Vašeho dotazu byl bych tyto věci nepsal - ale je toho víc a horšího...

Příteli,

poslal jsem Vám předevčirem knihu Rilke, *Geschichten vom lieben Gott*.⁵⁾ Abych nebyl v pochybnostech, napište mi prosím Vás, zdali jste ji dostal.

Přeložil jsem z ní povídky tři; hned tu první: Das Märchen von den Händen Gottes, pak Wie der Verrath nach Rußland kam a Der Bettler und das stolze Fräulein.⁶⁾

Také jsem již psal R. M. Rilkevi o právo autorizační.

A napsal byste mi, zdali se Vám kniha líbí, a zdali ji tedy přeložíte? V posledním případě svůj trojí překlad Vám odevzdám.

Tento pátek odjede pan Florian na čtrnáct dní na pouť do La Saletty, kdež bude i Bloy: pojedje přes Vídeň a Ženevu. Nechtěl byste taky jet? Cesta odtud sem a tam stojí 65 K, útrata pak nemusí být velká. Pan Florian bude tento pátek u mne na noc a v sobotu odjede o deváté hodině ráno z Moravských Budějovic.

Pozdravuje Vás přátelsky
Jakub Deml, administrátor
v Martínkově, pošta Domamil

Chtěl-li a mohli-li byste do Francie jeti, pošlete mi telegram: Martínkov – Moravské Budějovice.

⁵⁾ Povídky o Pánu Bohu.

⁶⁾ Pohádka o rukách Božích, Kterak se do Ruska dostala zrada, O žebrákově a pyšné slečně.

Milý příteli,

obtíže, které člověka odstrašují před nějakým dílem, jsou *vždycky zdánlivé*. *Všecko* dokážem, ale jen proto nekonáme více, protože nemáme silnější vůle. Modernisti, například, mají strach z poslušnosti nebo z celibátu, a proto se jim obé zdá nemožným a nelidským a nerozumným. Nemoc vůle!

Taulera a Poustevníka přeložil jste tak dobře, že mám *úplnou důvěru* ve Vaš překlad nebo, abych lépe řekl, ve Vaš duchovní sluch. Buďte ujištěn, že jest to uznání, které nerozdávám na potkání. Není (toto slovo) hyperbolou, ale více suchým konstatováním. A nemyslete, že jest generalizováním jednoho více méně nahodilého a šťastného případu. (Vy např. nebyl byste schopen titulovati mě „milý kolego“.) (Kde je pravý - mystický poměr mezi dušemi, tam ani mezi *bratry* nevyskytne se slovo, které by uplatňovalo „rovnost a bratrství“.) I mezi pokrevními bratry nejhlubším výrazem lásky a *pochození* - je úcta. Říkám Vám to důvěrně, protože při nalezení pokladu člověk je vždycky štědrým, aspoň na úsměv. A zdá se mi, že *Vás* nalezám... Hle, byl byste čtvrtým v naší Naději... Pan Florian je první. Třetím pater Josef Polák. Tyto věci jsou o to *tajemnější*, čím méně je svědků. A vidím pravdy, pro které nacházím výraz ve všech věcech a událostech a zjevech kolem sebe - a vidím zároveň, že tento stav je ze všech *nejtražičtější*... neboť pro množství důkazů, jako pro množství zrcadel a hvězd, není možno promluvit, aby se to nezdálo málo odůvodněným a slabým a „příliš ideálním“...

Tohoto strašného osudu - a tohoto štěstí! Neboť konečně člověk, bledý jako nemoc, musí přiznati si, že všechno závisí od BOHA... Ale představte si úžas a vděčnost člověka, který pozoruje, že se mu někdo blíží, a že přichází - od Boha! Kvůli *sobě* nedivil bych se tolik, mám ve své podobě (a to jest podstata člověka) příliš mnoho světského - a kdyby to jen něha byla -, ale pan Florian? U něho je celý proces daleko tajemnější a přátelství *jeho* přátel mnohem dražší... Zdali se nepodobá (pravé přátelství) - za okolností a z důvodů výše uvedených - *víře*?

Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův - neboť přes tu překážku, že jsi Jonášův: tys uvěřil v Toho, jenž není ani Jonášův, ani Josefův, aniž koho jiného - leč *Boží*... „Tělo a krev...“

Uvěřiti v toho, jenž činí zázraky, není veliká obět. Ještě menší obět jest uvěřiti v toho, jenž mluví bolestí nebo něhou. Ale uvěřiti v toho, jenž se blíží v *oděvu* smilníka, rouhače, tyrana, blázna? Jako plamen? Jako krupobití? Jako zemětřesení? A v těchto plamenech uvidíte tělo panny, pravdu a tělo Eucharistické? Byl byste čtvrtým, který se nepohoršuje... A uvěřiti takovým důkazům proti Katolické moderně (Dostálovi, Bouškovi, Bilkovi atd.), které svědčí pouze *mystický* - protože celý národ je slepý, aby to viděl *realistický*? V tom je cena Vaší „víry“... a proto mám radost z Vašeho dopisu a z Vašeho styku s panem *Florianem*...

Tendence knihy *Geschichten vom Lieben Gott* je dobrá: je to skutečně pro *děti* (jim nezáleží na pravdě *materialistické*: a co jiného jest pravda tzv. historická? a pravda nynějších apologetů „křesťanských“?) - jest to proti nynější *škole* - a proti nynějšímu *spolkařskému*, stádnému světu - proti žurnalismu - a proti všem, kteří podceňují legendu, pohádku, mrzáka, dělníka, žida, cizoložnici (nevěstku) - a *Boha*, a *krásu*. A katolické „litanie“.

A proti všem, kteří všechno očekávají od „sociální otázky,“ od normálu, od zdravého rozumu, pokroku, a jak se všichni tito ďábli jmenují...

Bůh miluje paradox... A kniha Rilkeova je paradoxní... Ovšem nedoufám, že by církevní vrchnost nám ji aprobovala - Bůh žádá od několika katolíků *heroismu*, aby zůstali katolíky, a to: *zůstanem*, proti celé Katolické moderně!

Nedáváme Vám *žádné* lhůty k překladu, *naše* věci, jako věci Boží, *nikdy* nespěchají - zvolte si rok, dvě leta, jak chcete...

Váš *vytištěný* překlad už nelze opravit, ale napište nám ony tiskové chyby a my *připojíme* opravu na *zvláštním* lístku.

Buďte ujištěn, že peníze Vaše, které nám pošlete (je to jedno, kterému z nás), přijdou na nutnou věc, protože všechny naše věci jsou *absolutně naléhavé*... i taková *pout* do La Saletty. Na můj dopis o Lutinovovi nemusíte odpovídati, stačí, když věříte.

Váš Jakub Deml

Můj milý,

pan Florian právě odešel, byv tu u svatého přijímání, a já si vzpomínám, že můj odeslaný dopis k Vám je neúplný. Ale na to buďte už připraven: neboť jakmile dopisy dvou lidí začaly být *úplné*, přestalo mezi nimi přátelství. Ba, ale rozumějte mi dobře! - vrchol přátelství je tam, kde se už nevidí potřeba řeči - „kde jen *ruce* ještě mluví“, jak jsem napsal ve svém Smrtném tichu. Smrtné ticho není vlastně nic jiného než epištola „de amicitia“ ad amicos:⁷⁾ přečtete to pozorně - a uvidíte, že je to psáno *budoucím* - že to bylo psáno i pro Vás - a snad jedině pro Vás - a že máme jen právě tolik přátel, kolik je nám jich *dáno* - a že to *dostačí* - ba *musí* to dostačiti, jestliže podle nevyzpytatelných úradků *jest potřeba* na světě tolik lidí, kteří *mluví*...

Nic není *tiššího* nad přátelství, nic pilnějšího, nic rychlejšího - jest to takové třesení křídel, že se zdá, jako by se nepohybovala... a jako by vzduch byl vodou či větví... Logika a gramatika školská je tu nesmyslem, protože dorozumívání děje se tu *tělem* (ve výraze tváře a rukou např., pak v *linii* těla celého od hlavy k nohám) a tělo poskytuje nesčíslnou škálu nuancí - a kde přátelé osobně se neznají, nebojte se, že se *tato* řeč, řeč těla a jiných *mrtvých* věcí neobjeví... Takzvaná květomluva jest pouze dětská násobilka pro přátelství dětí, a míň... Nebo jak jinak mohli bychom se spřáteliti s Verlainem, Hellem, Francisem Jammesem, Baudelairem - nebo

⁷⁾ „o přátelství“ k přátelům.

s Dostojevským či Dantem? A s těmi, kteří se pro nás narodí v den našeho úmrtí?...

Vidíte, příteli, že se velice těžko dostávám k tomu, abych Vám zodpověděl otázky týkající se Vaší knihovny a Vaší práce, tj. Vašich nástrojů. A jsou to otázky dobré a nutné, neb hledající ptá se těch, kteří bloudili - a bloudivší mají po svých *trampotách* a ve svém *oddechu* tu moc, neocenitelnou, že hledajícího postaví na cestu, a řeknou: je Vám, nejdražší bratře, volno *blouditi tudy*...

Neboť *jedině* nebezpečné pro duši jest to, „čeho lze dosáhnouti bez nebezpečství“ - - -

Z českých časopisů radím Vám odbíratí *jedině Moderní revui*. A tu Vám sdělím věc zajímavou: Škrdlova *Vlast* a s ní, jak se rozumí, všechen český oficiální „katolicismus“ *odsoudili* Barbeye d'Aurevillyho. A na druhé straně, všichni spolupracovníci *Moderní revue* odsoudili *Moderní revui* a jejímu redaktoru, Arnoštu Procházkovi, odřekli své spolupracovnictví z toho důvodu, že uveřejnil nejslavnější román nejkatoličtějšího spisovatele, Barbeye d'Aurevillyho. Redaktor *Moderní revue* byl nucen obrátiti se na své spolupracovníky se zvláštním „dotazem“, chtějí-li, aby *Moderní revue* přestala vycházeti - aby tedy sdělili, pošlou-li příspěvky. Proto jste četl v třináctém čísle *Moderní revue* ono - neobvyklé prohlášení redakce. Nezapomeňte tuto okolnost (sdělil mi ji pan *Březina*) rozhlášovati mezi Vašimi známými, poněvadž je jisto, že na soudnou stolicí v parlamentě Katolicismu (mluvím tak, poněvadž se věc netýká dogmatu, sice bych nikterak neužil slova „parlament“) sedli si lidé, kteří mají sedět v lavicích *posluchačů*. Ach, máme to zkušenosti, kdybyste věděl...! S konzistořemi - - - „atd.“ - ale nebudu o tom mluvíti.

Volné směry neodbírejte. Odbíráme je my, a tak Vám je vždy pošlem. Panu Florianovi trvá balení dlouho, až

k němu přijdu, tak Vám to odešlu. Nespěchá to: Studium, svazek silný, který vyjde tento měsíc, *dosti* Vás zaměstná...

Šalda píše - mnoho studoval - a neškodí, že ho čtete -, ale není to, co potřebujeme *my*. Není to chleba - je to literatura. Šalda zplodil Miloše Martena, a vidíte, že to dítě má bledničku. A Karásek, „mladší bratr Šaldův“...

Já už vidím, že svůj dopis opět neskončím - mám zdlouhavou povahu - ale to Vám ještě sděluji, že byste si měl okamžitě koupiti:

Schmöger, *Leben der gottseligen Anna Katharina Emmerich*,⁸⁾ a sice *úplné* vydání (tuším: Freiburg, 1867-70. Asi dva svazky jen.) A přál bych si toho já i pan Florian, abyste přeložil tu knihu právě, ze které je vzato, co bylo v březnovém sborníku Studia. Byla by to práce *slavná*, to Vám pravím, poznáte to, až za několik dní budete ve Studiu čísti článek Barbeye d'Aureillyho o Kateřině Emmerichové. Schopnosti k tomu *máte* - a snad Vás Prozřetelnost ne nadarmo tak dlouho ponechala mezi Němci.

Váš Jakub Deml

8) *Život ctihodné Anny Kateřiny Emmerichové.*

6 D

Martínkov, Domamil 19. 9. 1906

Příteli,

posílám Vám k četbě listy Julia Zeyera (jsou *úplné*, a Bílek mi dal právo opsati je) – Bouška, který je u mne četl, bez mého vědomí a dovolení připojil k nim své poznámky: i bude Vám nyní jasno, proč Bouška v předposledním čísle *Nového života* Bílkovi tak málo je přízniv – ale radím Vám, odezírejte při četbě této korespondence jak od Boušky, tak od Bílka – a patříte na *Zeyera*!

Těž Vám, a pouze Vám dovoluji přečísti si listy Otokara Březiny.

A rozumí se, že Vám dovoluji vypsati si z obojí korespondence místa, která budou míti *pro Vás* význam. Dobu Vám neurčuji (do dvou měsíců snad budete s tím hotov?), a kdybych něčeho potřeboval dřív, poprosím Vás.

Budete-li si přát, pošlu Vám též listy Bílkovy, mně adresované. Jest jich mnoho, a proto Vám je neposílám.

Těž Vám zapůjčuji vzácnou knihu *Geistlicher Blumenstrauß*,⁹⁾ a bude-li Vám možno, vyhledejte někoho (ale Boušku ne! ani Dostála!), kdo by *doslova* přeložil (po způsobu p. Floriana) *Philomenam S. Bonaventurae*.¹⁰⁾ *Stabat Mater speciosa*¹¹⁾ už mám přeloženo.

Jako kněz – a spisovatel – měl byste míti tyto knihy:

I. *Spisy sv. Otcův apoštolských*, přeložil Sušil,

II. *Makaria Aegyptského Padesát homilií*, obojí vyšlo v Dědictví svatoprokopském,

⁹⁾ *Duchovní kytice*.

¹⁰⁾ *Slavík sv. Bonaventury*.

¹¹⁾ *Stála Matka krásná*.